

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Collectanae - Cod. Ettenheim-Münster 392

[S.l.], [17. Jahrh.]

Schola salernitana, De conservanda valetudine

[urn:nbn:de:bsz:31-134034](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-134034)

b. an duashoras
post coenam non
mucumbentus.

Febri, pigris, capiti, dolor, atq; cabbarr,
Hæc tibi pueniunt ex somno meridiano.

Cap. 4^m

Flatus.

Quatuor exento veniunt in ventre cædo.
Spasmus; hydrops. colica. & vertigo. hoc respicit ipsa.

Cap. 5^m

Coena. ^{ms}

Ex magna coena, stomacho fit maxima poena.
Aspi nocte leuis, sit tibi coena breuis.

Cap. 6^m

Ante refecti:
onem.

In nunq; comedas, stracidi, ut noceris esse
Burgach, Vaccumq; cibo, quò sumperis antè.
Et seipso id poteris cognoscere certo.
Hæc sint signa tibi, subtilis in ore saliva.

Cap. 7^m

De cibis
vitandis.

Bernia, roma, jira, & lac, calceus, & caro sella,
& caro ceruina & leporena, bruna, caprina
Attra hæc bile nocent, suntq; infirmis inimica.

Cap. 8^m

Cibi salubres. ^{ms}

a. p. silis.
b. salubria ex infalij
ceruina & i. p. u. nullo,
m. confecta.

Oua recentia, & ixa tubertia, pinguis iara,
& similia pura, natura sunt valitura.

Be. regula & bytoni sicut per lege passari,
& bona sit ova ^{pasu} scanda, longa, noua.

Cap. 9^m

Cibi Nutri:
entes.

Nutrit fructus & impinguat, lac, caleg in fans.
Terpini, porina caro cerebella, melillo,
Dulcia vina, cibus quida inuadit, ova
salubria & figurata, vnaq; recentia.

Cap. 10^m

Cap. 10^m

Vina probatur odore, sapore, nitore, colore.
Si bona vina cupis, quingise laudatis in illis.
Portia. promissa de fragrantia. frigida. frigida.

Cap. 11^m

Corpora plus augeat tibi, dulcia, candida vina.

Cap. 12^m

Si Vinum rubum nimum quandoq; bibatur,
Venter rigatur, vix limpida trahifacit.

Cap. 13^m

Allia rata, pira de rauheng ou thesiaca max,
prostant antidotum contra letale venenum.

14^m

Lucidus ac mundus sit rite habitabilis aer,
Infectus neq; sit, nec olens fetore cloaca.

Cap. 15^m

Si nocturna tibi nocet potatio vini,
Hoc te maxe bibas iterum, ut faciat medicina.

Cap. 16.

Signis et humoris melius Vinum meliores;
Si fuerit nigrum, corriget tibi nigrum.
Vinum sit clarum, vetus, subtile, maturum,
At bene dilutum, saliens, moderamine sumptum.

Cap. 17.

Non aerum sapiat cernia, sit bene clara.
Ingrans sit cocta bonis, satis ac veterata.

Cap. 18.

De qua potetur, stomachus vix grauetur.

Cap. 19.

Temporibus Veris, modicum praedice iuberis,
Sed calor et stas sequitur nec inmoderatis,
Autumni fructus canas, ne sint tibi luctus;
De mensa vix, quantum vis, tempore bruma.

Vina, qua bona?

a. lenia.

que nutrit.

Vinum rubum.

Contra Venenum.

Aer.

a. corrigendum acceps
igne.

a. sed igne igni addere
et prodest.

Pro ebriosis, remedium.

Vinum, quod melius?

Cernia.

Victus ratio per
anni tempora.

Vini, ming. hunc
quo corrigentur.

Cap. 20.
Salvia od. ruta, faciant tibi pexala tuta.
Vide tota flosa, mianuxy, potentes andre.
Cap. 21.

Contra nauſea
maris.

Nauſea non poterit quengue regere, marinam
vadem cum vino mixtam qui ſemper ante.
Cap. 22.

Condicentia
gute.

Salvia, sal, vinu, piper, allia, petroselinu,
Ex his fac ſellum, ne fit comicio ſalta.

Lotio manuum.

Cap. 23.
Lotio pot. mentem tibi confort. mura tina;
mundificat palmet, & humina reddat acuta.
Si fore vis ſang, abluere poſe mag.

Canis.

Cap. 24.
Canis n. calidus, nec fit nimis inaceratus,
Perſermentatusq; oculatus, fit h. coctus,
& ſalpas morue, ee granis validi elatus,
Ne comedas raphano, cholera q. gignit aduſion
& panis ſalis, ſermentatus, h. coctus,
Surgit vit ſang; n. ſaliq; fit tibi vrag.
Cap. 25.

13 -

Caroporina.

Cap. 26.
Et porcina caro ſi vino peior oſina,
Si tribus vino, fuerit cibis ac medicina.
- Ha porcorum bona ſunt mala ſunt & lignu.

Mustum.

Impedit v. vinum muſtu, ſoluit cito v. v. v.
hepatu. Ex p. p. a. i. p. e. g. l. e. i. s. g. e. r. e. n. t. l. a. p. i. d. e. n. g.

Vitulina caro.

Cap. 27.
Sunt nutritivum multu carnes vitulina.
Cap. 28.

Aqua.

Cap. 27. q.
Cap. 28. q.
Cap. 29. q.
Cap. 30. q.
Cap. 31. q.
Cap. 32. q.
Cap. 33. q.
Cap. 34. q.
Cap. 35. q.
Cap. 36. q.
Cap. 37. q.
Cap. 38. q.
Cap. 39. q.
Cap. 40. q.
Cap. 41. q.
Cap. 42. q.
Cap. 43. q.
Cap. 44. q.
Cap. 45. q.
Cap. 46. q.
Cap. 47. q.
Cap. 48. q.
Cap. 49. q.
Cap. 50. q.
Cap. 51. q.
Cap. 52. q.
Cap. 53. q.
Cap. 54. q.
Cap. 55. q.
Cap. 56. q.
Cap. 57. q.
Cap. 58. q.
Cap. 59. q.
Cap. 60. q.
Cap. 61. q.
Cap. 62. q.
Cap. 63. q.
Cap. 64. q.
Cap. 65. q.
Cap. 66. q.
Cap. 67. q.
Cap. 68. q.
Cap. 69. q.
Cap. 70. q.
Cap. 71. q.
Cap. 72. q.
Cap. 73. q.
Cap. 74. q.
Cap. 75. q.
Cap. 76. q.
Cap. 77. q.
Cap. 78. q.
Cap. 79. q.
Cap. 80. q.
Cap. 81. q.
Cap. 82. q.
Cap. 83. q.
Cap. 84. q.
Cap. 85. q.
Cap. 86. q.
Cap. 87. q.
Cap. 88. q.
Cap. 89. q.
Cap. 90. q.
Cap. 91. q.
Cap. 92. q.
Cap. 93. q.
Cap. 94. q.
Cap. 95. q.
Cap. 96. q.
Cap. 97. q.
Cap. 98. q.
Cap. 99. q.
Cap. 100. q.

Vinum a qb.
bibendum.

Cap. 27. q.
Cap. 28. q.
Cap. 29. q.
Cap. 30. q.
Cap. 31. q.
Cap. 32. q.
Cap. 33. q.
Cap. 34. q.
Cap. 35. q.
Cap. 36. q.
Cap. 37. q.
Cap. 38. q.
Cap. 39. q.
Cap. 40. q.
Cap. 41. q.
Cap. 42. q.
Cap. 43. q.
Cap. 44. q.
Cap. 45. q.
Cap. 46. q.
Cap. 47. q.
Cap. 48. q.
Cap. 49. q.
Cap. 50. q.
Cap. 51. q.
Cap. 52. q.
Cap. 53. q.
Cap. 54. q.
Cap. 55. q.
Cap. 56. q.
Cap. 57. q.
Cap. 58. q.
Cap. 59. q.
Cap. 60. q.
Cap. 61. q.
Cap. 62. q.
Cap. 63. q.
Cap. 64. q.
Cap. 65. q.
Cap. 66. q.
Cap. 67. q.
Cap. 68. q.
Cap. 69. q.
Cap. 70. q.
Cap. 71. q.
Cap. 72. q.
Cap. 73. q.
Cap. 74. q.
Cap. 75. q.
Cap. 76. q.
Cap. 77. q.
Cap. 78. q.
Cap. 79. q.
Cap. 80. q.
Cap. 81. q.
Cap. 82. q.
Cap. 83. q.
Cap. 84. q.
Cap. 85. q.
Cap. 86. q.
Cap. 87. q.
Cap. 88. q.
Cap. 89. q.
Cap. 90. q.
Cap. 91. q.
Cap. 92. q.
Cap. 93. q.
Cap. 94. q.
Cap. 95. q.
Cap. 96. q.
Cap. 97. q.
Cap. 98. q.
Cap. 99. q.
Cap. 100. q.

13.

Pisces.

Pisces molles sunt, magno corpore diles.
Pisces duri, parvi sunt plus valituri.

a. Guesl.

b. f. g. h. od. bar. =
f. g. h.

c. gr. m. d. l.

d. d. m. d. f. s.

e. p. g. l. i. n.

f. m. a. n. a. l. o. r. a. s.

g. p. l. a. t. i. f. e. s.

h. b. o. m. p. s.

i. m. a. n. d. f. s.

k. b. o. r. a. l. i. s.

a. a. i. s. d. a. l. b. e. n. d. i.

Lucius, s. s. perca, et saxatilis, albica, tenella,
Gornus, plagitia, s. s. carpa, galbia, treta.

Anguil. Vocibus anguille prae se fert, si comedant,
ta. Qui Physica digerunt, hoc testificant;
& Casus, anguille nimis obferunt, si comedant,
ni tu saepe bibas, & rebibendo bibas.

Mogibi. Inter praedictas sit saepe parum, bibendo;
Si panis orum, molle sit, atq. novum.

Pisum. N. Cere laudanda nunc suming ac reprobanda,
Et inflatum cui pellis atq. rucium.
Bellibus ablati sunt bona pisa satis.

Lac. Lac phyticis sanis caprinus, postq. cameli.
Ac nutritivum pl. oib. est asininus.
Plus nutritivum vacinum sit, quon ovium.
Aegit si febris, caput s. doleat, fugiendus est.

Butyrum. lenit & humectat soluit sine febre. Butyrum a
Serum. Cap. 36.

a. eig im odunly vfg
causat lepram. hinc
fat leprosi in Germa-
nia. Michael Sauerwald.
Tract. 6. c. 17. mult.

Inrichtig, lanat, penetrat, mudet quicq. serum.

Caseus. Caseus gelidus, stipans, crassus, quosq. durus,
N. Caseus s. panis sunt optima pascala panis.
En sunt sani, tunc hunc ne iungito sani.

Witke...
Bist...
Vicia...
Fugia...
Lact...
Dend...
Mollis...
Cura...
H...
J...
M...
D...
C...
B...
M...
F...
L...
M...
N...
J...
L...
P...

Cap. 38. *Mog biberi.* 4
Vt vites penam^a, de p^otib. incipe coenam. *Edendi.* a. a cibo lipido
Post pisces nup^o vit, post carnes capog^o fit;
Vicia nux^o prodest; nocet altera: tertiana^o est.

Singula post ora, pocula sime uera. *N Nux.* a. moschata.
Cap. 49. b. auellana vel
inglans.
c. methella. re.
nata.

Semen foeniculi pellit spiracula oculi. *Foeniculu.*
Cap. 50.
Emendat visus, stomachu^o confortat, anis^o. *Anisum.*

Cap. 56.
Nobilitas rufa hae, quod lumina reddat acuta. *Ruta.*
Crua comesta recens oculos caligine purgat.
Cocta ruta facit de pulicibus loca rufa. *N*

Cap. 57.
Et nup^o post escam dormire, nimis, moxeti, *Auditui nocet*
Ista granata solent, auditus, ebrietasq^o. *sonny.*

Cap. 58.
Moles, longa fomes, vomitus, percussio, casus, *Tinnit^o aurin^o.*
Ebrietas, frigus, finitum^o causat in aure.

Cap. 59.
Balnea, urina, venus, vent^o, piper, allia, fung, *Oculis*
Borru^o, cum cepis, faba, lens, fletusq^o, sinapi, *nocent.*
Sol splendens, ignis, labor, ictus, acrimina, pulvis,
Ista nocent oculis, sed vigilare magis.

Cap. 59.
Foeniculus, verberna, rosa, Schelidria, ruta, *Oculis profunt.*
Subueniunt oculis dira caligine pressis,
nam ex istis aqua fit, q^o lumina reddit acuta.

60.
Iuina, urigila, calear dape, suglabotta, *Contra p^oleg^o*
Inspira calidus, modicus bibe, comprime flava^o. *mata.*
haec tu tu stua, si vis depellere rheuma (phlegma)
Curies sities vigilas sic rheumata cures.

4. Humores. Quatuor humores in humano corpore continentur,
Sanguis, cholera, phlegma, melancholia.
Petræ melancholicæ, aqua confertur pituita
Sæp sanguinea, ignea vis cholera.

Cap. 88.

Sanguis.

Complexio sanguinea.
Retorta frigores isti sunt, atq; iocantes.
Punoresq; nonos cupinat audire frequenter.
Hos venas vs Baachus debetnat, percula, in pus.
Vt facit hos hilares, vs dulcia vba loquaces.
Sed hi studijs habiles sunt vs magis apti.
Qualibet ex causa non hos facile excidat ira.
Largus, amant, hilaris, videris, subeig, coloris.
Cantans, carnosq; satis audax, atq; benivus.

Cap. 89.

Flava bilis.

Complexio Biliosa.
Est humor colera, qui competit imperiosis,
Hoc genus est hominis, cupiens spellerè curatq;
Hiliter dixerit, multu' amant, cito cresunt.
Inde vs magnanimi sunt, largi, summa perentes.
Hic vsq; vellax, irascens, prodigus, audax,
Sicutq; gracilis, siccus, croceiq; coloris.

Cap. 90.

Pituita.

Complexio Phlegmatica.
Phlegma dabit vires modicas, lassusq; breuesq;
Phlegma facit frigues, Sanguis reddis mediocres.
ocia in studio tradunt, sed corpora somna.
Lenghebet, tardy moty, pigritia somna.
Hic somnolentq; piger, vs gutamine pleus.
Est huius seneghebet, pinguis, facie color alby.

Atra bilis

Cap. 91.

Seu

Complexio Melancholica.
No, dat adhuc tristis cholera substantia nigra,
Vult

que reddi pravi, pertristes, pauca loquentes.
In vigilanti studio, nec nece est debita somno.
Leniant propositum, citi nil respiciant fore tutum.
Invidiosus tristis, cupidus, dextrarum tenax.
Nox expers fraudis, timidus, luctibus, colubis.

Melancholia

Cap. 92.

Indicia redundantis Sanguinis.
Speret sanguis, facies rubet, extat ocellus,
Inflantur gena, corpus nimiumq; gravatur.
Est pulsus, frequens, plenus, mollis, solutus, ingens,
In primis frontis, fit constipatio ventris,
Sicca, lingua, sitis, tunc somnia plena rubore.
Dulcor adest gusti, sicut acris dulcia quibus.

Indicia Naturae sanguinea

Indicia exuberantis Cholerae seu fleno bilij.

Accusat Cholerae deperit color, effusa lingua,
Pulsus, vitiosus, frequens, vigilantia multa,
Multa sitis, pinguis, egestio, stramina ventris.
Nausea fit, motus cordis, languorq; oreis.
Oculus adest gracilis, durus, velutq; calefactus.
Aret amarepitq;, incerta somnia flagit.

Indicia Cholerae

Indicia redundantis Plethymatis.

Plethyma supererigens propria in corpore leges,
Os facit insipidum, fastidia crebra, salivam.
Costarum, stomachi, simul accipitq; dolores.
Culcus adest rarus, tardus quoq;, molles, inanis,
Craedit fallax plura, sicut somnia quibus agnoscit.

Indicia Plethymae

Indicia abundantis Melancholiae.

Humor plenus dum fixus in corpore regnat,
Nigra cutis, durus pulsus, tenaxq; urina;
Solicitus, timor, tristitia, somnia ferrea.
Coaccipiunt rictus, sapor de putamine aquae.
Languaxque tinnit vel sibilat auris.

Melancholia

Sex res, nonnaturales.

- 1^a. Aër.
- 2^a. Cibus & Potus.
- 3^a. Motus et quies.
- 4^a. Somnus & vigilia.
- 5^a. Carentonũ diminutio &c.
- 6^a. Animi affectus.

Ab earũ rerum sex nonnaturalium recto usu, & abusu, dependet hõis valetudo.

Quæres, an ex somnijs liceat divinare de futuris?

Not^m. Explicita sunt Somnia { A Des.
 { A Diemone.
 { A natura.

Nature explicita { eadenti yarem aliqua affectu, v. g.

Pœta. Navita deventis, de bobus narrat arator.

Ap. 1°. ex naturalib. somnijs licet divinare natural, v. g. de hõis temperaments, sanitate, & morbis in iuribus. v. p. in lib. Hippocr. 2°. Galeni. qd est qd naturalis indicant eadem fiam.

Ap. 2°. ex somnijs a deo vel angelo impositis divinare licet, sed ei tm, q eorũ significatẽ a deo vel angelo accipit.

Ap. 3°. Cetera somnia, & divinatas ex ipd. p. l. t. d. Deber. 18. v. 10.

Invad v. adverte — Exemplũ. nam

Biliosi, somniant cædes, & bella virgines:

Phlegmatici, somniant aquas, voragines, suffragates,
 & a reb. noxijs tandem fugam: hoc n. parit lentis phlegma.
 Sanguinei, somniant de musica, de convivijs, et præbis,
 de nub. de volatu;

Melancholici, somniant de rebus atris & tristibus,
 de morte, de sepulchris, de delictis, & delationibus.

Conel. à lapid. in somn. Paratensib. seu Genesi.

cap. 40. Gen. fol. 295. dum agit de Joseph

Præcone & p. hõis somnium explicante.

Bi...
 St...
 P...
 L...
 S...
 N...
 S...
 C...

Species duodec. Ebrietas. 6

Bi sex credatis, ^{4 sunt} species ebrietas.

Est sapiens primus, multum siles alter opimus.

Terny grande orat, 4. ^{7us} tua crimina plorat.

Quinty lupanias, 6. ^{7us} per Numina inorat.

Septimy incedit, 8. ^{7us} singula vendit.

Nonny nil celat, sed quod siles, idoe² vendat.

Somnu deay amat, Undeay surpica amat.

Cum fuerit pleny, Vomitu³ fatuere duolony.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

*Impressio
i. Confessio*

Ex regum

*Ordo
ex dia or
per Dupli
Cicilio*

*M. G. R. or
fide d.
H. R. quinq
et d. R.*

*In arte
a. Venial
a. a. nob
Vol. 7. R. R.
p. m. d.*

*Jurisdia
Dupli d.*

*Oratoria
R. R. R. R.*